

عنوان: اهمیت دعا از منظر امام خامنه‌ای (دام الظله)

سمیه ابراهیمی فلاح^۱

چکیده:

دعا جان و روح عبادت می‌باشد و دعا سخن گفتن دوسویه می‌باشد هم خداخواهی است و هم خداشناسی هم باعث شفا بخشیدن به روح می‌شود هم ایمان را تقویت می‌کند و همچنین دعا به معنای خواندن و درخواست کردن است و عبارت است از درخواست توأم با خضوع و تضرع بنده از خداوند در این پژوهش در ابتدا به جایگاه دعا در آیات و روایات خواهیم پرداخت سپس به اهمیت دعا از منظر امام خامنه‌ای خواهیم پرداخت و تاثیر دعا را بر سلامت روح و روان بررسی می‌کنیم امید است، پژوهش حاضر بتواند برای خوانندگان محترم دستاوردی مثبت داشته باشد. با توجه به عنوان پژوهش که اهمیت دعا است بر آن این با بهره‌گیری از اندیشه‌های امام خامنه‌ای اهمیت دعا را تبیین نماییم و به بررسی اهمیت دعا بپردازیم. و با توجه به مجموعه یافته‌ها چنین استنباط میشود که دعا علامت لطف پروردگار است و مظهر بندگی درمقابل خداوند و بیمه کننده انسان در مقابل جلوه‌های مادی است و معنا دهنده حیات انسان است. دعا و فرصت دعا کردن نیز نعمت است یکی از بهترین ذخایر معنوی ما صحیفه سجادیه و دعا های ان میباشد و یکی از کارهای بنده مومن باید دعا باشد و از افسردگی پیشگیری میکند .

کلید واژه:

اهمیت دعا، عبادت، خداوند، مومن، نیایش

^۱ مرکز آموزش حضوری، طلبه سطح دو

مقدمه:

ان الدعاء مخ العبادۃ دعا جان و روح عبادت است^۱ بشر همچنان که با غذای جسم نیاز دارد بیشتر از آن به غذای روح نیاز دارد اگر غذای جسمی نباشد جسم رشد نمی‌کند و پیوسته ضعیف می‌شود اگر غذای روح هم نباشد فقط کالبدی از جسم باقی می‌ماند و جان آدم از دست می‌رود جسم بی‌روح و روان نیز ارزشی ندارد دین برای جسمی ارزش قائل است که روح و روانش وجود داشته و زنده باشد آموزه‌های دینی نیز برای رساندن روح و روان انسان به کمالات معنوی است و دعا بهترین وسیله برای زنده نگه داشتن روح و رساندن انسان به کمال می‌باشد دعا گوهر همه ادیان الهی است دعا دری است به سوی خداوند برای سخن گفتن با ایشان و با اکسیر دعا مثل وجود را باید به زر عبودیت پیوند زد و خدایی شد دعا و نیایش نیازی همگانی هستند که به اندازه عمر بشر قدمت دارند یعنی هر کجا انسان وجود داشته دعا و نیایش نیز بوده است وقتی که مشکلات از هر طرف اتفاق می‌افتند و انسان دردمند می‌شود تنها نمی‌تواند راهی پیدا کند تنها راهی که برای نجات او باقی می‌ماند دعا کردن به پیشگاه خداوند و یاری خواستن از اوست تحقیقات نشان داده است که دعا در کاهش درد بهبود بیماری‌ها و پیشگیری از حوادث خطرناک و برآورده شدن خواسته‌ها نقش اساسی دارد شاید خیلی به این موضوع که دعا و نیایش در سلامت روانی انسان تاثیر دارد توجه نکرده باشیم در این مهم به این موضوع هم خواهیم پرداخت در آیات و روایات نیز به کارکردهای روانشناسی دعا اشاره شده است کتاب‌ها و مقاله‌های زیادی درباره دعا به رشته تحریر درآمده از جمله این کتاب‌ها کتاب سلامت روان محمد صادق شجاعی همه چیز درباره دعای آیت الله العظمی مجتبی تهرانی و کتاب دعا نوشته علیرضا برازش به مفهوم دعا از منظر امام خامنه‌ای پرداخته است ضرورت پرداختن به این عنوان در این است که وسیله‌ای برای رسیدن به حوائج و خواسته‌ها داریم چرا از آن استفاده نکنیم دعا سخن گفتن با خدای متعال است؛ به تعبیر امام بزرگوارمان «دعا قرآن صاعد است»؛ همان حرف زدن با خدا است.^۲ هدف تحقیق پی بردن به اهمیت دعا از منظر امام خامنه‌ای می‌باشد و در

^۱ مجلسی، بحار الانوار، ج ۹۳، ص ۳۰۰

^۲ بیانات رهبر معظم امام خامنه‌ای در دیدار خانواده های شهدای مدافع حرم ۱۳۹۵.۴.۵

این مهم به پاسخگویی این سوال‌ها که فواید دعا چیست تاثیرات دعا و سلامت روح و روان چیست خواهیم پرداخت.

تعریف دعا

دعا از ریشه (د ع و) گرفته شده و در لغت به معنای ندا، خواندن، خواستن و طلبیدن است.^۱ در اصطلاح نیز دعا را نیایش و طلب کردن حاجت از خداوند معنا کرده اند. همچنین به کلماتی که در مقام استغاثه از خداوند و طلب آمرزش یا درخواست خیر و برکت و برآورده شدن حاجت به کار می‌رود، دعا گفته می‌شود.^۳ در فرهنگ اسلامی، مفهوم «دعا» با «عبادت»، «نیایش»، «رازو نیاز با خدا» و «تضرع و زاری» ارتباط و هم پوشی بسیار نزدیکی دارد. این واژه‌ها گاه به جای هم و به یک معنا به کار می‌روند

اهمیت و جایگاه دعا در اسلام: دعا و نیایش، یکی از موارد بسیار مهمی است که در همه ادیان، به ویژه اسلام وجود داشته و سرلوحه برنامه‌های عبادی آنها بوده است. دعا و نیایش، زیباترین شیوه‌ای است که پیوند انسان را با ذات پاک خدا برقرار می‌سازد و موجب پرواز روح به سوی ملکوت می‌شود. اهمیت دعا با تعبیرهای گوناگون در آیات و روایاتی بیان شده است^۴

محبوب ترین عمل روی زمین

حضرت علی (ع) می‌فرماید:

أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي الْأَرْضِ الدُّعَاءُ.^۵

محبوب ترین کارها در روی زمین برای خدای عزوجل، دعا است.

^۱ دهخدا فرهنگ فارسی عمید، ذیل واژه دعا، جبران مسعود فرهنگ الراید، عمید، فرهنگ عمید، انزابی نژاد، ص 775

^۲ عمید، فرهنگ عمید، ذیل واژه دعا

^۳ همان

^۴ سلیمانیان، دستان سبز نیایش، ص ۶

^۵ مجلسی، بحار الانوار، ج 90، ص ۲۹۷

از نظر امام خامنه‌ای دعا چیست؟

رابطه قلبی انسان با خدا رابطه دعا رابطه قلبی شما با خداست^۱

ارتباط با خدا

روح دعا و نماز عبارت است از ارتباط با خدا آشنا شدن با خدا بهره بردن از معنویت پاکیزه کردن و پیراستن روح و پالایش کردن ذهن از وسوسه‌ها^۲

ارتباط و اتکال انسان با خدا

دعا یعنی ارتباط و اتکال انسان با خدا آن وقتی هم که انسان در اوج قدرت و پیروزی است باز هم محتاج دعا است باید با خدا حرف بزند باید از خدا بخواهد قرآن به پیغمبر ما دستور داد که اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَكُنْتُمْ لِیَاسَیْرَی خَدَا رَسِیْدَ و پیروزی نصیب شد وَرَأَیْتَ النَّاسَ یَدْخُلُوْنَ فِیْ دِیْنِ اللَّهِ اَفْوَاجًا و دیدی که مردم دسته دسته و فوج فوج به اسلام وارد می‌شوند تازه فسبح بحمد ربک و استغفره^۳ تازه اول انابه ی تو است اول عرض نیاز تو به درگاه قادر متعال است ملت ما از وقتی پیروزی را به دست آورد آستانه دعا را رها نکرد ببینید امروز در جامعه ما چقدر دعا و توجه به خدا زیاد است راز پیروزی ما هم همین‌هاست

رابطه انسان با منبع فیاض

دعا وسیله مومن و ملجع مضطر و رابطه انسان ضعیف و جاهل با منبع فیاض علم و قدرت است. و بشر بی رابطه روحی با خدا و بدون عرض نیاز به غنی و بالذات در عرصه زندگی سرگشته و درمانده و هدر رفته است قُلْ مَا یَعْبُوْا بِکُمْ رَبِّیْ لَوْ لَا دَعَاوُکُمْ

^۱بیانات امام خامنه‌ای، خطبه‌های نماز جمعه در ماه مبارک رمضان، 1369.1.10

^۲بیانات امام خامنه‌ای، خطبه‌های نماز جمعه در ماه مبارک رمضان، 1384.2.19

^۳نصر ۱-۳

تقرب و انس: خدا را نزدیک خود احساس کردن دعا یعنی چه در واقع خدا را نزدیک خود احساس کردن و حرف دل را با او در میان گذاشتند خدا را حاضر و ناظر دانستن خدا را در مقابل خود احساس کردن همانطور که عرض کردیم معنای دعا این است که شما با خدا حرف بزنید خدا را در مقابل خود احساس کنید و حاضر و ناظر بدانید اینکه انسان همینطور طبق عادت چیزی را بر زبان بیاورد و مطالبه‌ای را ذکر کند خدایا ما را بیمارز خدایا پدر و مادر ما را بیمارز بدون اینکه در دل خود حقیقتاً حالت طلبی را احساس کند این دعا نیست لقلقه لسان است لا یقبلُ اللهُ عز وجلَ دُعا قَلْبٍ لاه دل غافل و بی توجه و سر به هوا اگر دعا کند خدای متعال دعایش را قبول نمی‌کند دل‌های آلوده و غرق در تمنیات و شهوات نفسانی که اصلاً غافلند چگونه دعا خواهند کرد چه توقعی است که اگر انسان اینطور دعا کرد مستجاب شود

نفس دعا کردن تقرب الی الله است ^۱

گاهی هم دعا حاجت خواستن نیست فقط انس با خداست ^۲

حرف زدن با پروردگار با خدای متعال سخن گفتن حرف دل را با او در میان گذاشتند

دعا یعنی چه یعنی با خدای متعال سخن گفتن در واقع خدا را نزدیک خود احساس کردند و حرف دل را با او در میان گذاشتند ^۳

^۱ بیانات امام خامنه ای، خطبه های نماز جمعه در ماه مبارک رمضان، 1371.12.7
^۲ بیانات امام خامنه ای، خطبه های نماز جمعه در ماه مبارک رمضان، 1385.8.21
^۳ بیانات امام خامنه ای، خطبه های نماز جمعه در ماه مبارک رمضان، 1384.7.29

مانند داستان حضرت موسی نماز هم یک نوع از دعاست و در صحیفه سجادیه نیز به دعا اشاره مفصل شده است و از مجموعه بهترین دعا هاست .

دعا ، کلید رحمت الهی ، مایه تقرب به خدا ، موجب تأمین خواسته ها ، سلامتی از شیطان و زندگی جان است . دعا ، نه تنها در رهایی از گرفتاری ها و دردها و رنج های زندگی به انسان کمک می کند بلکه می تواند سرنوشت قطعی زندگی را تغییر دهد و از بلاهای گوناگون پیشگیری نماید و از این رو پیشوایان اسلام ، پیشدستی و تقدم در دعا را توصیه کرده اند خود آنان نیز پیش از همه و بیش از همه اهل دعا و مناجات با خداوند متعال بوده اند .

به دلیل آثار و برکات فراوانی که «دعا» در زندگی فردی و اجتماعی انسان دارد ، قرآن کریم با تأکید فراوان و با بیانهای گوناگون مردم را بدان فرا می خواند و نسبت به سستی در عدم بهره برداری از این کلید رحمت و سعادت هشدار می دهد .

گاه می فرماید :

«ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ . مرا بخوانید ، اجابت می کنم شما را» .

گاه می فرماید :

«ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً . بخوانید پروردگارتان را به زاری و نهانی» .

گاه نمونه ای از دعاهاى مستجاب که برای بسیاری از مردم تجربه شده است را ارائه می نماید :

«أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يَكْشِفُ السُّوءَ . یا کیست آن که اجابت می کند درمانده ات را چون وی را بخواند و گرفتاری را برطرف می گرداند» .

گاه تأکید می فرماید که «دعا» میزان وزن و اعتبار و ارزش انسان نزد خداوند متعال است

دعا ، کلید رحمت الهی ، مایه تقرب به خدا ، موجب تأمین خواسته ها ، سلامتی از شیطان و زندگی جان است . دعا ، نه تنها در رهایی از گرفتاری ها و دردها و رنج های زندگی به انسان کمک می کند بلکه می تواند سرنوشت قطعی زندگی را تغییر دهد و از بلاهای گوناگون پیشگیری نماید و از این رو

پیشوایان اسلام ، پیشدستی و تقدم در دعا را توصیه کرده اند ،خود آنان نیز پیش از همه و بیش از همه اهل دعا و مناجات با خداوند متعال بوده اند

به دلیل آثار و برکات فراوانی که «دعا» در زندگی فردی و اجتماعی انسان دارد ، قرآن کریم با تأکید فراوان و با بیانه‌های گوناگون مردم را بدان فرا می خواند و نسبت به سستی در عدم بهره برداری از این کلید رحمت و سعادت هشدار می دهد .

گاه می فرماید :

«وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ . و هرگاه بندگان من، از تو درباره من بپرسند، [بگو] من نزدیکم و دعای دعا کننده را - به هنگامی که مرا بخواند - اجابت می کنم ، پس [آنان] باید فرمان مرا گردن نهند و به من ایمان آورند ، باشد که راه یابند» .

گاه می فرماید :

«ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ . مرا بخوانید ، اجابت می کنم شما را» .

گاه می فرماید :

«ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً . بخوانید پروردگارتان را به زاری و نهانی» .

گاه نمونه ای از دعا‌های مستجاب که برای بسیاری از مردم تجربه شده است را ارائه می نماید :

«أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يَكْشِفُ السُّوءَ . یا کیست آن که اجابت می کند درمانده ات را چون وی را بخواند و گرفتاری را برطرف می گرداند» .

گاه تأکید می فرماید که «دعا» میزان وزن و اعتبار و ارزش انسان نزد خداوند متعال است

«قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ بگو : اگه دعای شما نباشد، پروردگارم هیچ اعتنایی به شما نمی کند»

گاه از کسانی که در دل شب بستر خواب راحت را رها می کنند و به نیایش می پردازند تجلیل و تمجید می کند و این چنین به آنان مژده می دهد که :

«فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ هِيَ كَسْ نَمِي دَانْد چِه چيزی از آنچه روشنی بخش دیدگان است برای آنان پنهان شده است» و

و در نقطه مقابل ، کسانی که تنها هنگام گرفتاری و بلا خدا را می خوانند ، نکوهش می کند[۹] و کسانی که از دعا کردن - که روح بندگی است - استنکاف می ورزند به جهنم تهدید می نماید :

«إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ . کسانی که از عبادت من کبر می ورزند، به زودی به خواری در دوزخ در می آیند» .

«قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ^۱. بگو : اگه دعای شما نباشد، پروردگارم هیچ اعتنایی به شما نمی کند» .

گاه از کسانی که در دل شب بستر خواب راحت را رها می کنند و به نیایش می پردازند تجلیل و تمجید می کند و این چنین به آنان مژده می دهد که :

«فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ^۲. هیچ کس نمی داند چه چیزی از آنچه روشنی بخش دیدگان است برای آنان پنهان شده است» و

و در نقطه مقابل ، کسانی که تنها هنگام گرفتاری و بلا خدا را می خوانند ، نکوهش می کند^۳ و کسانی که از دعا کردن - که روح بندگی است - استنکاف می ورزند به جهنم تهدید می نماید :

«إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ . کسانی که از عبادت من کبر می ورزند، به زودی به خواری در دوزخ در می آیند» .

^۱ فرقان ۷۷

^۲ سجده ۱۷

^۳ شفيعی، اثار و برکات دعا، ص ۱۰۱

منابع

قران کریم

نهج البلاغه

صحیفه سجادیه

۱- آمدی فتح، غررالحکم، دار الکتاب اسلامی، بی جا، بی تا

۲- تهرانی ایت الله العظمی مجتبی، همه چیز در باره دعا، چ ۱، ۱۳۸۹

۳- حرعاملی محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ال بیت، 1414ق

۴- خامنه ای سید علی، دعا، مترجم علیرضا برازش، موسسه پژوهشی انقلاب اسلامی، بی تا، بی جا

۵- حلی احمد بن محمد، عده الداعی و نجاح الساعی، دار الکتاب اسلامی، چ 14071ق

۶- شجاعی محمد صادق، دعا و سلامت روان، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، چ ۱،

۱۳۸۱

۷- شفیعی علی، اثار و برکات دعا، گسترش رایانه، چ ۱، ۱۳۹۷

۸- دهخدا علی اکبر، فرهنگ فارسی عمید، ذیل واژه دعا، لغت نامه، دانشگاه تهران 1372

۹- سلیمانیان خدا مراد، داستان سبز نیایش، انتشارات زایر، قم، 137

۱۰- صلواتی محمود، دعای ابو حمزه ثمالی، مبارک، چ 1، ۱۳۸۲

۱۱-صلواتی محمد، سی گام خود سازی بر پایه دعا‌های ماه مبارک رمضان، انتشارات توانمندان، 13۹۷

۱۲-عمید حسین، فرهنگ عمید، امیر کبیر، چ 6، بی جا، بی تا

۱۳-قائمی مهدی، دعا از نظر دانشمندان، انتشارات دار الفکر، قم، ۱۳۸۰

۱۴-کلینی، محمد بن یعقوب، مترجم: حسین استادولی، اصول کافی، دار الثقلین، ج ۲، بی جا، ۱۳۹۳

۱۵-مجلسی محمد باقر، بحار الانوار، ج 93، بی نا، بی جا، بی تا

۱۶-مسعود جبران، فرهنگ الراید، ترجمه رضا انزابی، ج 1

۱۷-میر شاه ولد ملایری عبد الحمید، در تکاپوی دیدار، قم، انتشارات انصاریان، 1375

۱۸-مفتی عبد الله، دعا، کانون نشر و پژوهش های اسلامی، تهران

۱۹-کفعمی ابراهیم، البلد الامین، موسسه الاعلمی، 1403ق

۲۰-مجلسی محمد باقر، بحار الانوار، ج ۷۴، نرم افزار جامع الحدیث نور

۲۱- _____، بحار الانوار، ج 13، نرم افزار جامع الحدیث نور

۲۲-ورامینی شیخ ابو جعفر محمد بن یعقوب ابن اسحاق، الکافی، دار الحدیث، قم، بی تا